

Werkvoorschrift Toezicht op welzijn van hoefdieren en gekweekt wild in slachthuizen

Code: SL-TR-WZL-WV01b2

Versie: 02

Ingangsdatum: 23-07-2026

Bijlage 2 Achtergrondinformatie wettelijke eisen gesteld aan de verschillende partijen welke betrokken zijn bij het welzijn van hoefdieren en gekweekt wild betreffende het slachten

Inhoud

1	Inleiding	1
2	Veehouder / verzamelcentrum.....	2
3	Vervoerder.....	3
3.1	Plannen van vervoer.....	3
3.2	Belading.....	3
3.3	De vervoerder en de chauffeur.....	3
3.4	Vervoermiddel	4
4	Doden en daarmee verband houdende activiteiten	4
4.1	Eisen voor exploitanten.....	4
4.2	Personeel van het slachthuis.....	6
4.3	Functionaris voor het dierenwelzijn (FDW).....	7

1 Inleiding

In deze bijlage staat een toelichting op de wettelijke eisen met betrekking tot dierenwelzijn die gesteld worden aan de veehouder en het verzamelcentrum, de vervoerder en de slachthuis exploitant wanneer dieren afgevoerd worden voor de slacht. Dit overzicht is niet onuitputtelijk.

De basis van deze wettelijke eisen zijn:

- De 'transportverordening' VO 1/2005 (voor praktische invulling de richtsnoeren en sectorprotocol)
- Het Besluit Houders van Dieren
- VO 853/2004
- VO 1099/2009

2 Veehouder / verzamelcentrum

Alleen dieren die geschikt zijn voor het transport mogen worden vervoerd en de vervoersomstandigheden moeten van dien aard zijn dat de dieren geen letsel of onnodig lijden kan worden berokkend.

De veehouder of het verzamelcentrum zal voor het laden zieke, zwakke of gewonde dieren die niet in staat geacht worden te worden vervoerd (Vo 1/2005 art 3 b, Bijlage I, hoofdstuk I, onder 2) uit de koppel moeten verwijderen. Er is een groot risico dat vervoer van deze dieren tot onnodig lijden of sterfte zal leiden. Het betreft bijvoorbeeld: dieren die niet in staat zijn om op eigen kracht, pijnloos te bewegen of zonder hulp te lopen, zichtbaar gewonde dieren (ernstige open wonden of een prolaps), dieren die meer dan 90% drachtig zijn of in de week daarvoor geworpen hebben, pasgeboren dieren waarvan de navel nog niet volledig geheeld is of zieke dieren die in zeer slechte conditie verkeren (cachectisch) of andere opvallende ziekteverschijnselen vertonen.

Licht gewonde of – zieke dieren waarvoor het vervoer geen extra lijden veroorzaakt kunnen echter wel in staat geacht te worden vervoerd, bij twijfel wordt het advies van de praktiserend dierenarts ingewonnen. Dit advies is geen vrijbrief voor transport. Dit moet op de VKI worden vermeld. De beoordeling van de OD is leidend.

Doordat de dieren mogelijk minder vitaal zijn moet hun vervoer én wachttijd op het slachthuis zo kort mogelijk zijn. De OD wordt hierover geïnformeerd, zodat deze een uitgebreide AM-screening kan uitvoeren.

In het [NVWA-voorschrift HTSL-TRTPECOL-WLZVL-01](#) (Werkvoorschrift welzijn tijdens vervoer van gewervelde dieren) is een uitgebreide beschrijving te vinden van de welzijnseisen die tijdens vervoer gelden. Voor verschillende diersoorten zijn Europese richtsnoeren (eenhoevigen, volwassen runderen en varkens) en een bijbehorend sectorprotocol opgesteld. Deze zijn als bijlage opgenomen bij het genoemde werkvoorschrift. Zie voor meer informatie ook hoofdstuk 3 vervoerder.

Als er aanleiding is om te veronderstellen dat er mogelijk welzijnsproblemen zijn op het herkomstbedrijf (bijvoorbeeld onthouden van nodige zorg of uitvoeren verboden ingrepen) kan de OD dit melden bij IBDier aan de hand van het formulier "Welzijnsmelding primair bedrijf". Dit formulier is terug te vinden in Word onder het tabblad NVWA > Document maken > Rapport van Bevindingen Wet dieren > Welzijnsmelding primair bedrijf. De melding zal dan, na inhoudelijke beoordeling, doorgezet worden naar een inspecteur van de afdeling Dier (divisie Inspectie, directie Handhaven). Een veehouder kan dan bezoek krijgen.

3 **Vervoerder**

De definitie van “vervoer” is: de verplaatsing van dieren met behulp van één of meer vervoermiddelen en de daarmee samenhangende activiteiten, zoals laden, lossen (..) tot aan het moment waarop alle dieren op de plaats van bestemming zijn uitgeladen.

“Transport” of “reis” is: de gehele vervoersoperatie van de plaats van vertrek tot de plaats van bestemming (..)

Vervoer is stressvol voor dieren. In VO (EG) nr. 1/2005 staan de eisen aan vervoer van gewervelde dieren voor commerciële doeleinden. Kernartikel is artikel 3: het is verboden dieren te vervoeren of te laten vervoeren op zodanige wijze dat het de dieren waarschijnlijk letsel of onnodig lijden berokkent.

3.1 **Plannen van vervoer**

Uitgangspunten zijn Vo 1/2005, artikel 3, onder a en f:

- Vooraf zijn alle nodige voorzieningen getroffen om de duur van het transport tot een minimum te beperken en tijdens het transport in de behoeften van de dieren te voorzien
- Het transport wordt zonder oponthoud tot de plaats van bestemming uitgevoerd;
- De omstandigheden voor het welzijn van de dieren worden regelmatig gecontroleerd en in stand gehouden

3.2 **Belading**

VO 1/2005, Bijlage I, Hoofdstuk VII onder A-D vermeldt de minimale ruimte waarover verschillende diersoorten moet beschikken tijdens transport. Deze minimale ruimte varieert, “afhankelijk van het gewicht en de grootte van de dieren, maar ook van hun fysieke conditie, de weersomstandigheden en de vermoedelijke transporttijd”. Bij schapen, geiten en varkens worden ook het ras en bij schapen en geiten vachtdikte van de dieren meegenomen. Degene die het transport inplant moet deze aspecten meewegen bij een voorgenomen transport.

3.3 **De vervoerder en de chauffeur**

Artikel 6 van VO 1/2005 beschrijft de eisen aan degene die de dieren vervoert (vergunning, dieren vervoeren in overeenstemming met de technische voorschriften in bijlage I, opgeleid personeel e.d.). Het personeel dat met de dieren omgaat, heeft daarvoor de benodigde opleiding en voert zijn werkzaamheden uit zonder gebruikmaking van geweld of een methode die de dieren onnodig angstig maakt of onnodig letsel of leed toebrengt (artikel 3e), Vo 1/2005). De vervoerder let erop dat de wettelijke norm voor belading niet wordt overschreden. Tijdens opladen en het transport bewaakt hij de welzijnsomstandigheden van de dieren. Het aanwezig zijn van wind, schaduw, ventilatoren en het anticiperen op

weersomstandigheden, zoals kou of hitte en hoge luchtvochtigheid zijn hierbij kritische punten.

3.4 Vervoermiddel

Het vervoermiddel is zodanig ontworpen en geconstrueerd en wordt op zodanige wijze onderhouden en gebruikt dat de dieren letsel en lijden bespaard blijven en dat hun veiligheid is gegarandeerd (artikel 3c) Vo 1/2005).

4 Doden en daarmee verband houdende activiteiten

Het "kernartikel" van VO 1099/2009 is **artikel 3** en **lid 1** daarvan luidt: Bij het doden van dieren en daarmee verband houdende activiteiten wordt ervoor gezorgd dat de dieren elke vermijdbare vorm van pijn, spanning of lijden wordt bespaard.

De aanhef van artikel 3, **lid 2** luidt: "Voor de toepassing van lid 1 nemen bedrijfsexploitanten met name de noodzakelijke maatregelen om te waarborgen dat dieren (...)" De hierbij onder a) tot en met f) genoemde maatregelen zullen in de SWW opgenomen moeten zijn.

- a) fysiek comfort en fysieke bescherming wordt geboden, met name doordat zij schoon worden gehouden, in een omgeving met adequate thermische omstandigheden die ook bescherming biedt tegen vallen of uitglijden;
- b) beschermd zijn tegen letsel;
- c) behandeld en gehuisvest worden in overeenstemming met hun normale gedrag;
- d) geen tekenen van vermijdbare pijn, angst, of abnormaal gedrag vertonen;
- e) niet te lijden hebben van een langdurig gebrek aan voer of drinkwater;
- f) niet in vermijdbaar contact komen met andere dieren die hun welzijn zouden kunnen schaden.

Artikel 3, lid 3: Voorzieningen voor het doden van dieren (...) worden zodanig ontworpen, gebouwd, onderhouden en gebruikt, dat de naleving van de verplichtingen in de leden 1 en 2 overeenkomstig het verwachte activiteitsniveau het hele jaar door gewaarborgd is.

4.1 Eisen voor exploitanten

Exploitanten van slachthuizen worden dus verantwoordelijk gesteld voor het waarborgen van het welzijn van de dieren: ze worden geacht een procesbeheersplan m.b.t. dierenwelzijn op te zetten en uit te voeren.

Enkele eisen zijn:

- Exploitanten van slachthuizen moeten beschikken over **procedures/procesbeheersingsysteem**, gebaseerd op **HACCP**, die garandeert dat het welzijn van de dieren bij aankomst bevredigend is. Zie Vo 853/2004, bijlage II, sectie II, punt 1, 2f). Ook Vo 1099/2009 verplicht tot een systematische beoordeling van elke zending dieren bij aankomst, met name om te bepalen welke dieren specifieke welzijnsbehoeften hebben, zie bijlage III, punt 1.1. Dit betekent dat er geen dieren gelost kunnen worden als er geen medewerker aanwezig is die deze beoordeling kan uitvoeren.
In deze procedure moeten de risico's m.b.t. dierenwelzijn zijn benoemd en moet beschreven zijn hoe deze risico's worden beheerst, met name:
 - De controles die worden uitgevoerd bij aankomst
 - De normen die daarbij worden aangehouden
 - De maatregelen die genomen worden als normen zijn overtreden (waaronder maatregelen om herhaling te voorkomen)
 - Hoe regelmatig wordt nagegaan of de uitvoering van de procedure leidt tot het gewenste effect
 - Hoe resultaten van controles en genomen maatregelen worden geregistreerd

Als bij aankomst van de dieren blijkt dat het welzijn van de dieren is aangetast moet de exploitant de officiële dierenarts daarvan in kennis stellen én passende maatregelen nemen. Let wel: het in kennis stellen van de officiële dierenarts houdt dus niet in "overdragen aan". Behalve de maatregelen t.a.v. de betrokken dieren dient de exploitant zélf de vervoerder, handelaar en/of veehouder aan te spreken om herhaling te voorkomen. Zie bijlage 3
Beoordeling van de HACCP-procedure 'welzijn bij aankomst'

- Bedrijfsexploitanten plannen vooraf het doden van dieren en de daarmee verband houdende activiteiten, en stellen dienovereenkomstige **standaardwerkwijzen (SWW)** op en voeren die uit om te waarborgen dat het doden van dieren en de daarmee verband houdende activiteiten overeenkomstig artikel 3, lid 1, plaatsvinden (artikel 6 VO 1099/2009) Zaken die opgenomen dienen te worden in de SWW zijn:
 - De verantwoordelijkheden van de functionaris voor het dierenwelzijn (FDW) (artikel 17 lid 3)
 - Aanbevelingen van de producent van de bedwelmingsapparatuur (artikel 6 lid 2a)
 - Op basis van beschikbaar wetenschappelijk bewijs voor elke gebruikte bedwelmingsmethode aangeven welke cruciale parameters bedoeld in

bijlage I hoofdstuk I, een doeltreffende bedwelming van dieren garandeert (artikel 6 lid 2b)

- o Welke maatregelen er moeten worden genomen indien de in artikel 5 genoemde controles erop wijzen dat een dier niet adequaat is bedweld of, indien een dier geslacht is overeenkomstig artikel 4 lid 4, dat een dier nog tekenen van leven vertoont. (artikel 6 lid 2c)

Voor het opstellen van SWW's en monitoringsprocedure mag de exploitant gebruik maken van de in artikel 13 bedoelde Gidsen voor goede praktijken. (artikel 6 lid 3) Deze moeten worden beoordeeld door de bevoegde autoriteit (= ministerie LNV i.o.m. NVWA) Op dit moment (juni 2026) is alleen de Gids van de Vereniging voor Zelfslachtende slagers (onderdeel van KNS) voorlopig goedgekeurd om te gebruiken als werkdocument. Een gids kan dienen als basisdocument maar moet altijd aangevuld worden met bedrijfseigen gegevens. Op verzoek van de OD stelt de exploitant hun SWW ter beschikking.

- Bedrijfsexploitanten moeten periodieke/stelselmatige controles uitvoeren op afwezigheid van tekenen van bewustzijn of gevoeligheid en afwezigheid van tekenen van leven (art 5) en de wijze waarop deze controles worden uitgevoerd moeten vastgelegd zijn in een **monitoringsprocedure** (art 16)
- Een **onderhoudsregister** bijhouden voor de fixatie- en bedwelmapparatuur (art 9 lid 1)

Een overzicht van alle wettelijke eisen m.b.t. dierenwelzijn in slachthuizen is te vinden in het document 'Instructie inspectielijst SI WZ doden van dieren' welke gepubliceerd staat op de NVWA-werkwijzer onder [inspectielijsten](#).

In aanvulling op de Europese wetgeving, bestaat er nationale wetgeving op het gebied van dierenwelzijn. De Wet Dieren en het Besluit Houders van Dieren bevatten relevante regels, met name als het gaat om onbedweldde slacht.

4.2 Personeel van het slachthuis

- Het doden van dieren en de daarmee verband houdende activiteiten mogen uitsluitend worden uitgevoerd door personeel dat over het passende vakbekwaamheidsniveau beschikt om dit te kunnen doen zonder enige vermijdbare vorm van pijn, spanning of lijden bij de dieren te veroorzaken, zie VO 1099/2009 art 7 lid 2 en bijlage IV.
- Personeel dat dieren doodt of ermee verband houdende activiteiten verricht, heeft een passend **Getuigschrift van vakbekwaamheid**, van SVO Lobex. Bovenstaande geldt voor elk personeelslid dat met levende dieren werkt. De bedrijfsexploitanten zien hier

zelf op toe. De medewerker mag alleen de handelingen genoemd in 7.2 a) t/m g) uitvoeren die vermeld zijn op zijn/haar getuigschrift, dit moet dus ook gecheckt worden, met name bij onbedwelmd slachten is belangrijk dat g er bij staat.

In Nederland wordt de opleiding gegeven door SVO. Het getuigschrift wordt afgegeven door SVO-Lobex na slagen voor een theorie- en een praktijktoets. Getuigschriften uitgegeven door een lidstaat of aangewezen officiële instantie zijn ook toegestaan in de slachthuizen.

Bij twijfel aan het vakbekwaam van een werknemer kan het getuigschrift van vakbekwaamheid worden opgevraagd. Het getuigschrift mag ook steekproefsgewijs opgevraagd worden.

Het getuigschrift van vakbekwaamheid kan worden *geschorst* of *ingetrokken* als iemand blijk geeft van onvoldoende vaardigheden, kennis of besef met betrekking tot de taken waarvoor het getuigschrift is afgegeven (art 22 lid 1c). Zie [SL-TRTP-GS-WV01 Werkvoorschrift voor het intrekken van \(een gedeelte van\) het getuigschrift van vakbekwaamheid voor slachthuismedewerkers](#) (intern document).

4.3 Functionaris voor het dierenwelzijn (FDW)

In slachthuizen waar per jaar 1000 GVE of meer worden geslacht moet de bedrijfsexploitant een functionaris voor het dierenwelzijn benoemen om hem/haar bij te staan bij de naleving van de voorschriften van VO 1099/2009.

De FDW is in het bezit van een getuigschrift vakbekwaamheid welke alle activiteiten bestrijkt in het slachthuis waar hij verantwoordelijk voor is. Bij aankomst op het slachthuis beoordeelt de FDW, of de door hem aangewezen persoon die rechtstreeks aan de FDW rapporteert, systematisch van elke zending de welzijnsomstandigheden van de dieren, en ook hun welzijnsbehoeften en hoe in die behoeften moet worden voorzien (Vo 1099/2009, art 15.1, Bijlage III, 1.1). Deze eis hangt samen met bepaalde eisen van de transportverordening (immers het vervoeren van de dieren is nog niet afgelopen) en de specifieke HACCP procedure welzijn bij aankomst. De FDW/exploitant moet dan ook bepalingen uit meerdere verordeningen naleven over dit onderwerp. De FDW houdt een register van maatregelen bij ter verbetering van dierenwelzijn (art. 17 lid 5). Bij het beoordelen van het functioneren van de FDW wordt erop gelet dat hij of zij in voldoende mate aanwezig is op de werkvloer en regelmatig controles uitvoert bij alle verschillende activiteiten en steeds optreedt als welzijnsvoorschriften niet worden nageleefd. Het moet duidelijk zijn dat de FDW de bevoegdheid heeft om het personeel indien nodig aan te spreken en te corrigeren. Voor het beoordelen van de FDW kan de beschrijving van de verantwoordelijkheden in de SWW helpend zijn.

Voor de wettelijke eisen die gelden voor de FDW zie het document 'Instructie inspectielijst SI WZ doden van dieren' welke gepubliceerd staat op de NVWA-werkwijzer onder [inspectielijsten](#) voor de wettelijke eisen die gelden voor de FDW.